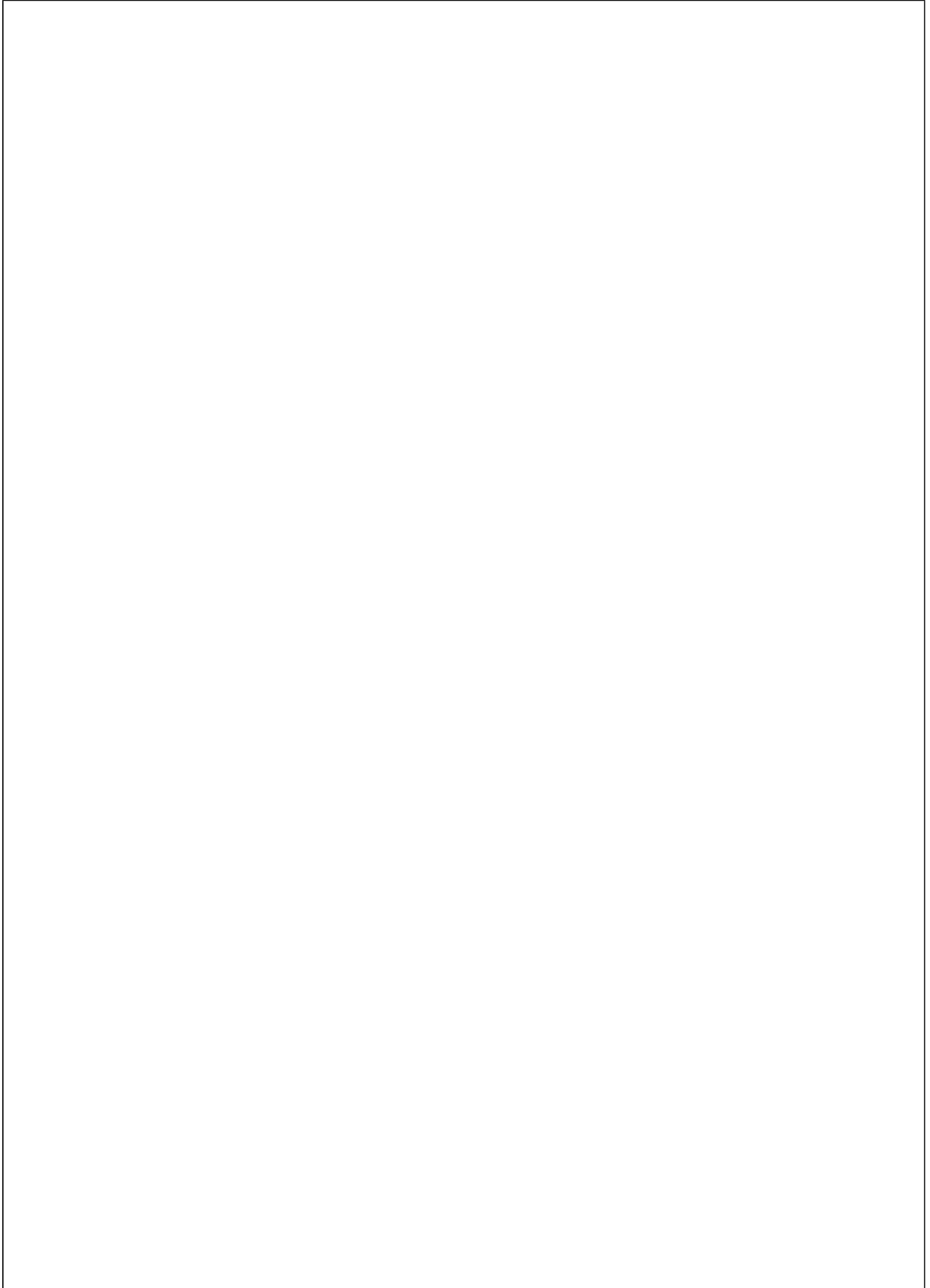

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/225414,Wystawa-Zamordowane-miasto-Reliefy-Marii-Hiszpanskiej-Neumann-w-Muzeum-Zolnierzy.html>
01.04.2026, 20:02

Wystawa „Zamordowane miasto. Reliefy Marii Hiszpańskiej-Neumann” w Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w Warszawie

4 sierpnia 2025 roku w Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL odbył się uroczysty wernisaż wystawy „Zamordowane miasto. Reliefy Marii Hiszpańskiej-Neumann”.

04.08.2025

W wydarzeniu wzięli udział: zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr hab. Karol Polejowski, dzieci artystki – Bogna Neumann i Michał Neumann oraz przedstawiciele archiwów, muzeów i instytucji kultury. Gości wernisażu powitała Adrianna Garnik, dyrektor współorganizującego ekspozycję Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL.

Spotkanie rozpoczęło odczytanie wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego „Elegia o chłopcu polskim”. Wybór utworu był nieprzypadkowy, bowiem to poezja Krzysztofa Kamila Baczyńskiego zainspirowała Marię Hiszpańską-Neumann do stworzenia reliefów poświęconych przyjaciołom, którzy zginęli podczas Powstania Warszawskiego, i jej rodzinnemu „zamordowanemu” miastu.

- Warszawa to miasto, które Niemcy systematycznie - od września 1939 r. - mordowali. Mordowali w sensie jak najbardziej fizycznym, eksterminując jego mieszkańców. Najpierw oblężeniem i nalotami. Potem - dzień po dniu - urządzając łapanki, aresztowania i wywózki do obozów koncentracyjnych, męcząc mieszkańców stolicy w więzieniach i lochach. Potem część Warszawy została zniszczona podczas powstania w getcie. Losy miasta dopełniły się w czasie Powstania Warszawskiego i tuż po nim. Do końca 1944 r. miasto zostało zamordowane. To, co zobaczyła Maria Hiszpańska-Neumann, to było po prostu morze ruin. Po 20 latach te wspomnienia więźniarki niemieckiego obozu koncentracyjnego odezwały się i pchnęły ją do ich uwiecznienia w prezentowanych reliefach. To przejmujące świadectwo o tym, co się wydarzyło

- mówił zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski.

Jak przypomniał, istotną częścią niemieckich planów na okupowanych terenach była depolonizacja polskich miast.

- Polskość z tych miast miała zostać wypleniona. Polacy mieli przestać istnieć jako zorganizowany naród. Pozbawieni swoich elit, mieli być przeznaczeni do najprostszych prac na usługach Niemców - jako ich niewolnicy. Ten plan się nie udał, naród polski - choć doświadczony milionami ofiar - przetrwał. Wrócił i odbudował swoją stolicę. Ale rachunek ze strony Niemiec wciąż nie jest wyrównany. Reparacje za zniszczenie Warszawy i Polski muszą zostać wypłacone

- podkreślił dr hab. Polejowski.

Podczas wernisażu o koncepcji wystawy i twórczości Marii Hiszpańskiej-Neumann opowiedziały

kuratorki ekspozycji: Marzena Kruk, dyrektor Archiwum IPN oraz Agnieszka Bejnar-Bejnarowicz, kierownik Działu Edukacyjnego Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL.

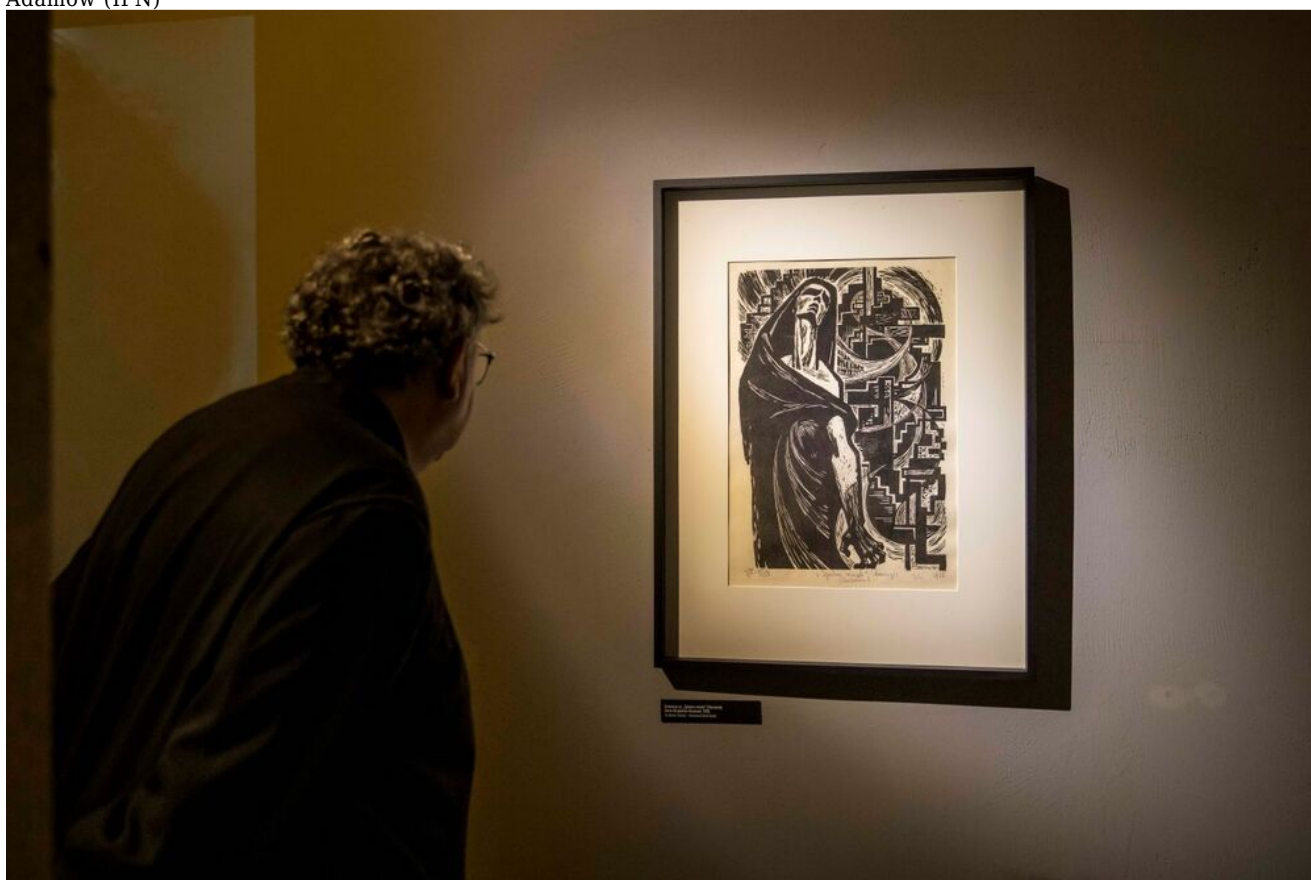
Wystawa „Zamordowane miasto. Reliefy Marii Hiszpańskiej-Neumann” – Warszawa, 4 sierpnia 2025. Fot. Katarzyna Adamów (IPN)

Wystawa „Zamordowane miasto. Reliefy Marii Hiszpańskiej-Neumann” – Warszawa, 4 sierpnia 2025. Fot. Katarzyna Adamów (IPN)

Wystawa „Zamordowane miasto. Reliefy Marii Hiszpańskiej-Neumann” - Warszawa, 4 sierpnia 2025. Fot. Katarzyna Adamów (IPN)

Wystawa „Zamordowane miasto. Reliefy Marii Hiszpańskiej-Neumann” - Warszawa, 4 sierpnia 2025. Fot. Katarzyna Adamów (IPN)

Wystawa „Zamordowane miasto. Reliefy Marii Hiszpańskiej-Neumann” – Warszawa, 4 sierpnia 2025. Fot. Katarzyna Adamów (IPN)

Wystawa „Zamordowane miasto. Reliefy Marii Hiszpańskiej-Neumann” – Warszawa, 4 sierpnia 2025. Fot. Katarzyna Adamów (IPN)

Osć ekspozycji poświęconej Warszawie – miastu w niewyobrażalny sposób dotkniętemu

barbarzyństwem II wojny światowej – stanowią przechowywane w Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej reliefy Marii Hiszpańskiej-Neumann ze zrealizowanego na przełomie lat 1964/1965 cyklu pt. „Zamordowane miasto”. Reliefy są symbolicznym, artystycznym wyrazem hołdu dla przyjaciół graficzki, którzy zginęli w Powstaniu Warszawskim, i Warszawy – jej rodzinnego miasta. Na wystawie będzie można zobaczyć także prace Marii Hiszpańskiej-Neumann ze zbiorów Zachęty – Narodowej Galerii Sztuki i Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy przy ul. Koszykowej 26/28.

O bezpowrotnie utraconym pięknie przedwojennej Warszawy zaświadczą ocalałe detale architektoniczne, pozyskane na potrzeby wystawy z Muzeum Archidiecezji Warszawskiej, bazyliki archikatedralnej św. Jana Chrzciciela w Warszawie oraz Muzeum Warszawy.

Ważną częścią ekspozycji jest przechowywana w Archiwum IPN dokumentacja tzw. Planu Pabsta, projektu przebudowy stolicy przygotowanego według założeń Friedricha Pabsta, naczelnego architekta Warszawy od października 1939 r. Głównym założeniem planu było uczynienie ze stolicy Polski niewielkiego miasta powiatowego, mającego znaczenie jedynie jako węzeł komunikacyjny. Jego realizacja oznaczała zniszczenie miasta.

Uzupełnieniem prezentowanych na wystawie obiektów są fotografie pochodzące ze zbiorów Instytutu, wykonane przez Henryka Śmigacza i Antoniego Snawadzkiego, pokazujące stopniowe, ale systematyczne niszczenie Warszawy. Na ekspozycji będzie można zobaczyć zarówno dokumentację zniszczeń stolicy z okresu oblężenia w 1939 r., jak i tych wynikających z walk powstańczych i barbarzyńskiego burzenia miasta przez Niemców w 1944 r.

Wystawę „Zamordowane miasto. Reliefy Marii Hiszpańskiej-Neumann” oglądać będzie można w Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL do 31 października 2025 r.

Polecamy publikacje Instytutu Pamięci Narodowej:

- [Ravensbrück w twórczości Marii Hiszpańskiej-Neumann, wprowadzenie i dobór ilustracji Marzena Kruk, współpraca Paweł Zielony, Warszawa 2025](#)
- [Joanna Dardzińska, Warszawa nie umiera nigdy. Henryk Śmigacz – fotograf walczącej stolicy \(1939, 1944\), Warszawa 2024](#)
- [Okaleczone miasto - Warszawa '39. Wojenne zniszczenia obiektów stolicy w fotografiach Antoniego Snawadzkiego, oprac. Marcin Majewski, wydanie II poprawione, Warszawa 2020](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Warszawa

Centrala

Powstanie warszawskie

Wystawa

Powiązane wiadomości

„Warszawa nie umiera nigdy. Henryk Śmigacz - fotograf walczącej stolicy (1939, 1944)” - rozmowa o książce